

A szókincs és a nyelvi tudatosság összefüggései óvodás és általános iskolás gyermekeknél

SZABÓ ÁGNES

**Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Nyelvtudományi Doktori Iskola
Alkalmazott nyelvészet oktatási program
Témavezető: Prof. Dr. Gósy Mária**

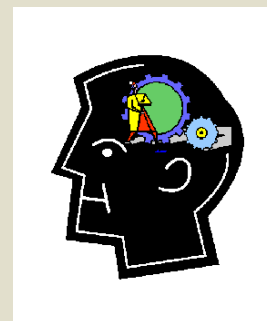
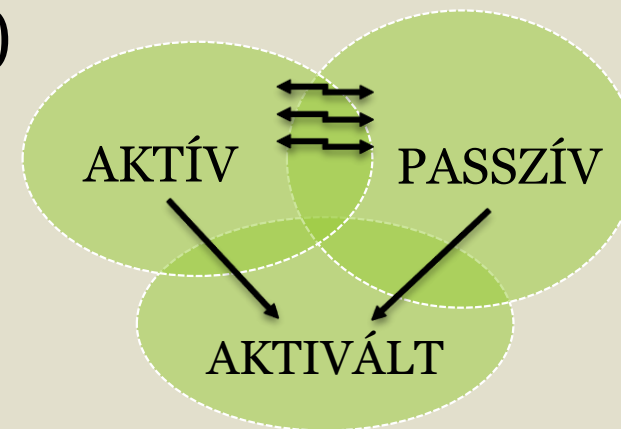
MFFLT Konferencia 2016. június 18.

A mentális lexikon

- a mentális lexikon (agyi szótár, térkép, könyvtár...)
- a mentális lexikon három részből áll:
 - aktív
 - passzív
 - éppen aktivált
- Aktív szókincs vizsgálata
 - megfigyelés, megnevezés, szóasszociáció
- Passzív szókincs vizsgálata
 - megnevezett szó megmutatása, kérdésre válasz

Cél: viszonyítás,
szűrés, fejlesztés.

A fonológiai tudatosság

- A fonológiai tudatosság a szavak belső szerkezetéhez való hozzáférés, a szavak eltérő méretű egységeire történő bontás képessége (Csépe 2006).
- A fonológia tudatosság a metanyelvi tudatosság része, az a képesség, hogy a nyelvi tényeket önmagukban véve tárgyként vizsgálják, és rajtuk különböző műveleteket végezzenek (Lőrincz 2006).
- Területei:
 - Szótagszintű műveletek (szegmentálás, szintézis, törlés)
 - Szótagszerkezet szintű (kezdet és rím) műveletek (rímfelismerés, rímkeresés, törlés)
 - Fonémaszintű műveletek (szegmentálás, szintézis, törlés és egyéb manipuláció)

Cél

- Összefüggések a szókincs és a nyelvi tudatosság eredményei között óvodás és kisiskolás korban (Storch – Whitehurst 2002).

Hipotézisek

1. Óvodások, első osztályosok és második osztályosok között is kimutatható eltérés a szókincs és a nyelvi készségek között (Metsala 1999, , Jordanidisz 2015, Szili 2016) , valamint az életkor előrehaladtával gyengül az összefüggés a szókincs és a nyelvi készségek között (Storch – Whitehurst 2002).
2. A sajátos nevelési igényű gyermekek (F80 A beszéd és beszédnyelv specifikus fejlődési rendellenessége, F81 Az iskolai teljesítmény specifikus fejlődési rendellenessége) eredményei minden korcsoportban gyengébbek az ép gyerekekhez képest.

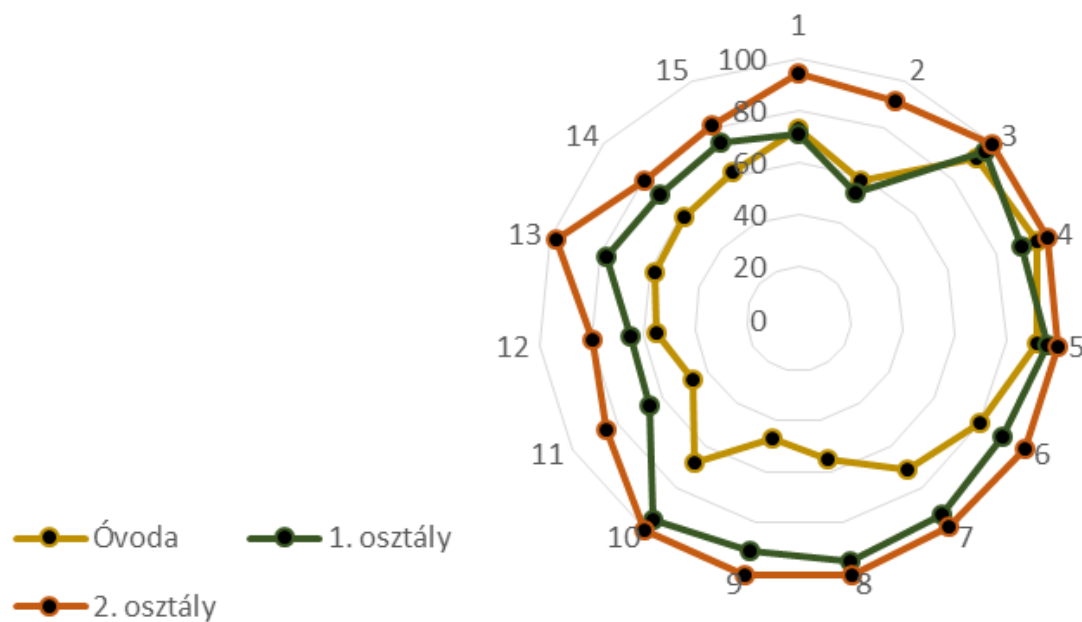
Kísérleti személyek, anyag és módszer

- 25 nagycsoportos óvodás gyermek, 25 első osztályos és 25 második osztályos általános iskolás tanuló (fiúk és lányok)
- LAPP Aktívszókincs-vizsgálat
- Iskolába lépő gyermekek nyelvi tudatosságának vizsgálata
 - Nyelvi tesztek (EM, FM, GT)
 - Fonológiai tudatosság tesztek
- Tesztelés egyénileg, megszokott környezetben
- Statisztikai elemzés: SPSS 23.0 verzióval

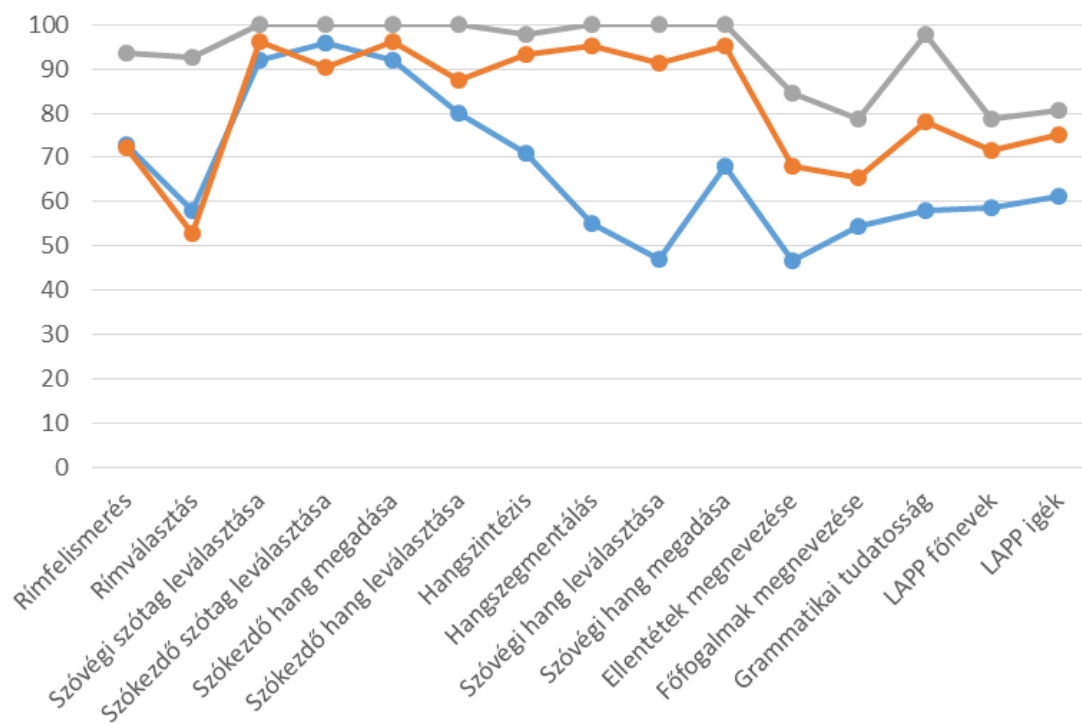

Eredmények

A fonológiai tudatosság, a grammatikai tudatosság és a szókincs egyes területeinek fejlődése az életkorok szerint

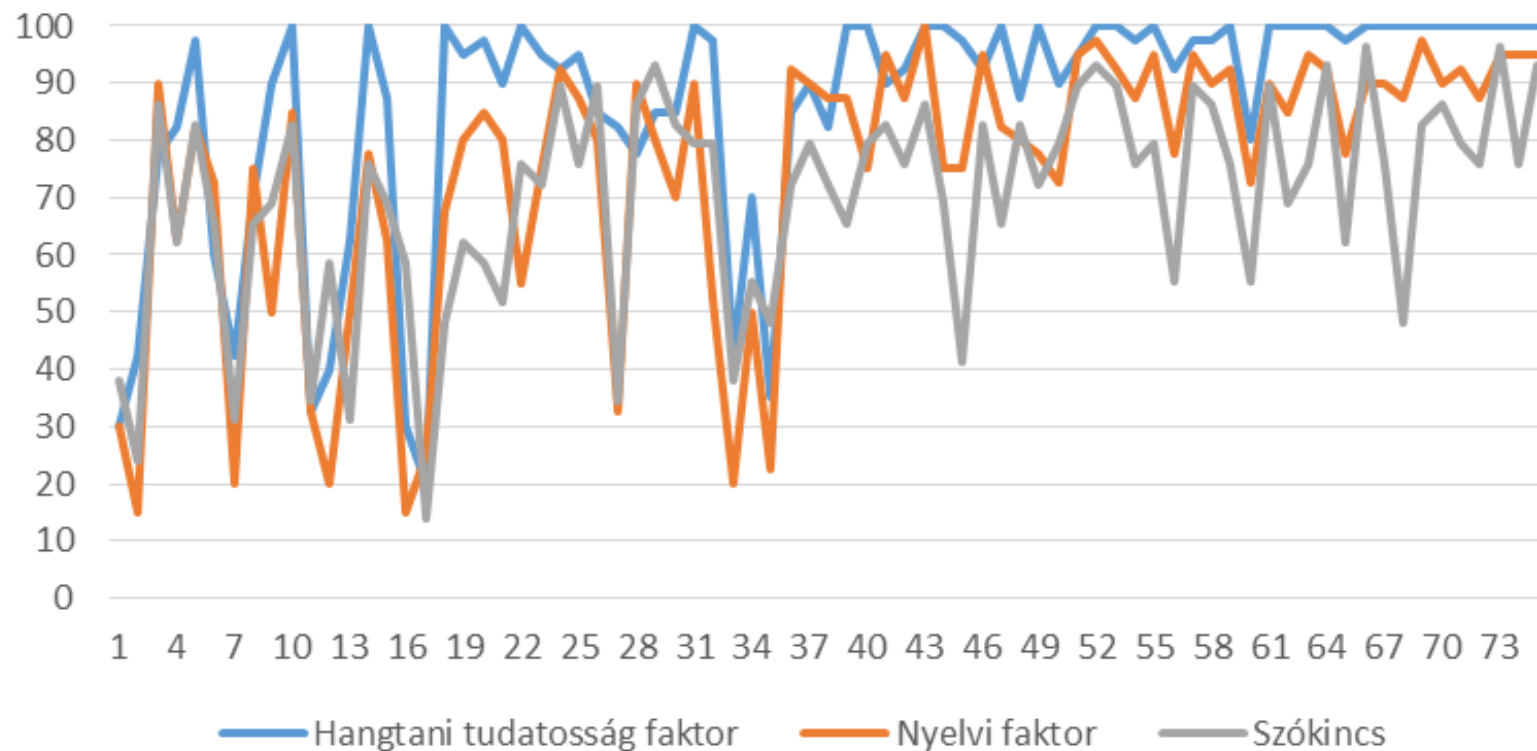
A fonológiai tudatosság, a nyelvi tudatosság és a szókincs alakulása óvodától második osztályig

Eredmények – korcsoport

Egyéni eltérések

HT faktor– Ny faktor

$p < 0,001$

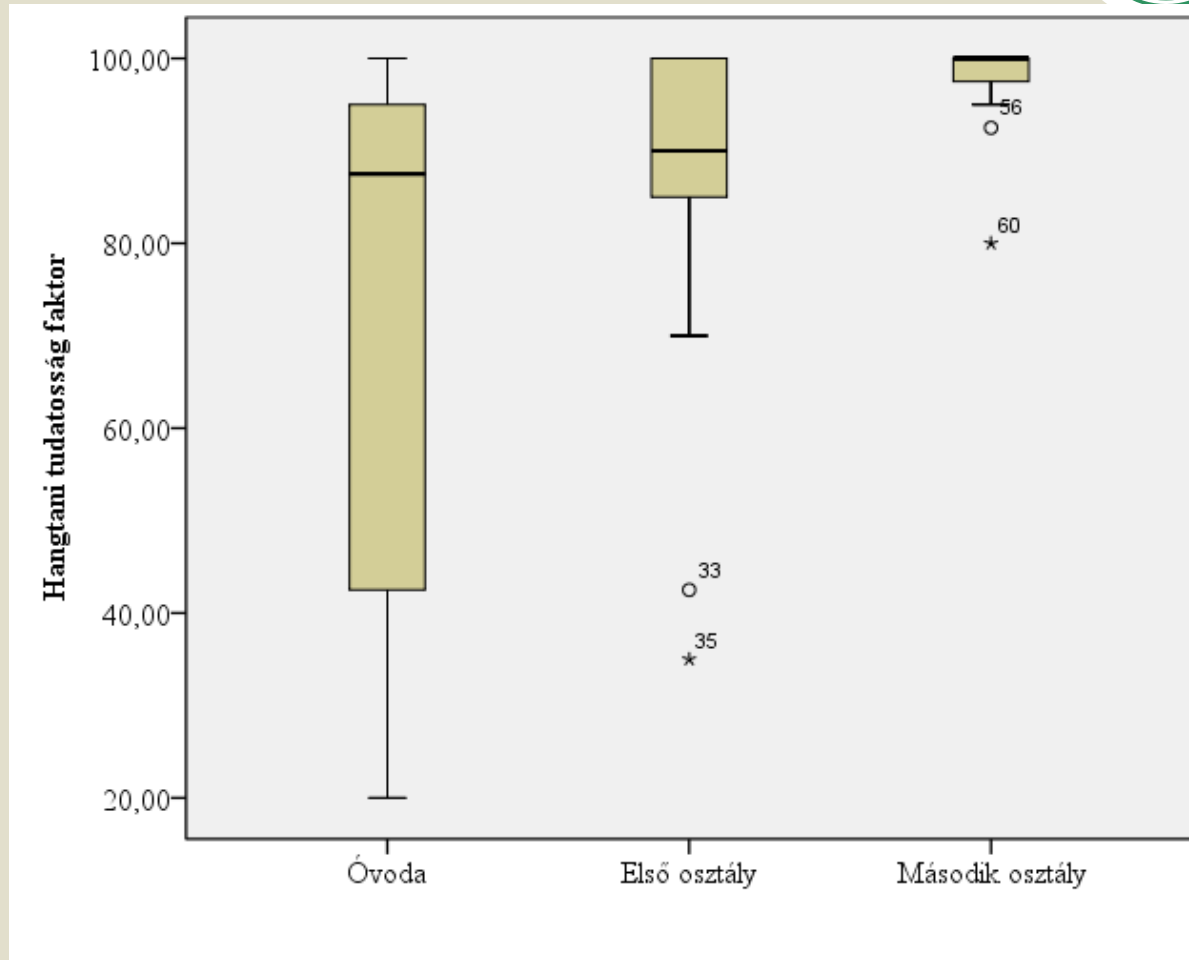
Szókincs – HT faktor

$p < 0,001$

Szókincs – Ny faktor

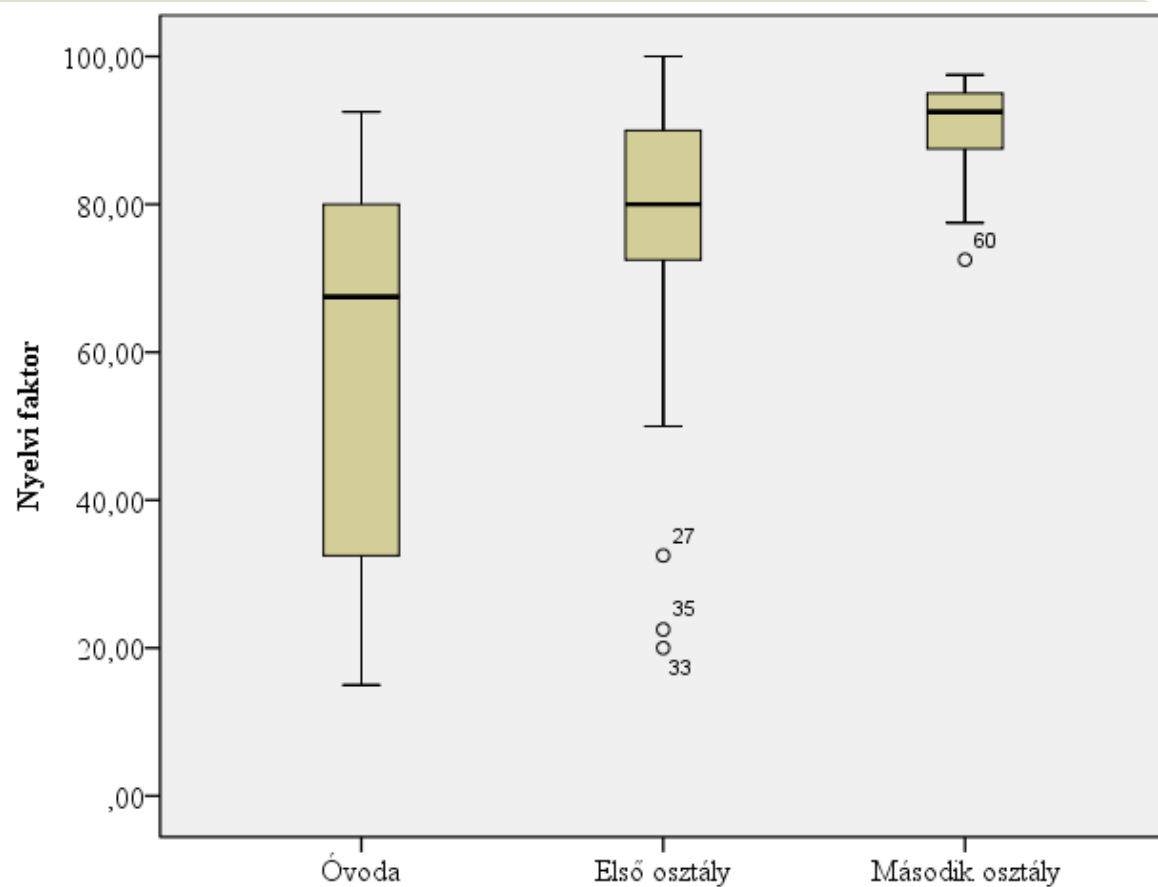
$p < 0,001$

Eredmények – Hangtani tudatosság faktor

Óvodás – elsős $p=0,013$
Óvodás – másodikos $p<0,001$
Elsős – másodikos $p=0,032$

Eredmények – Nyelvi faktor

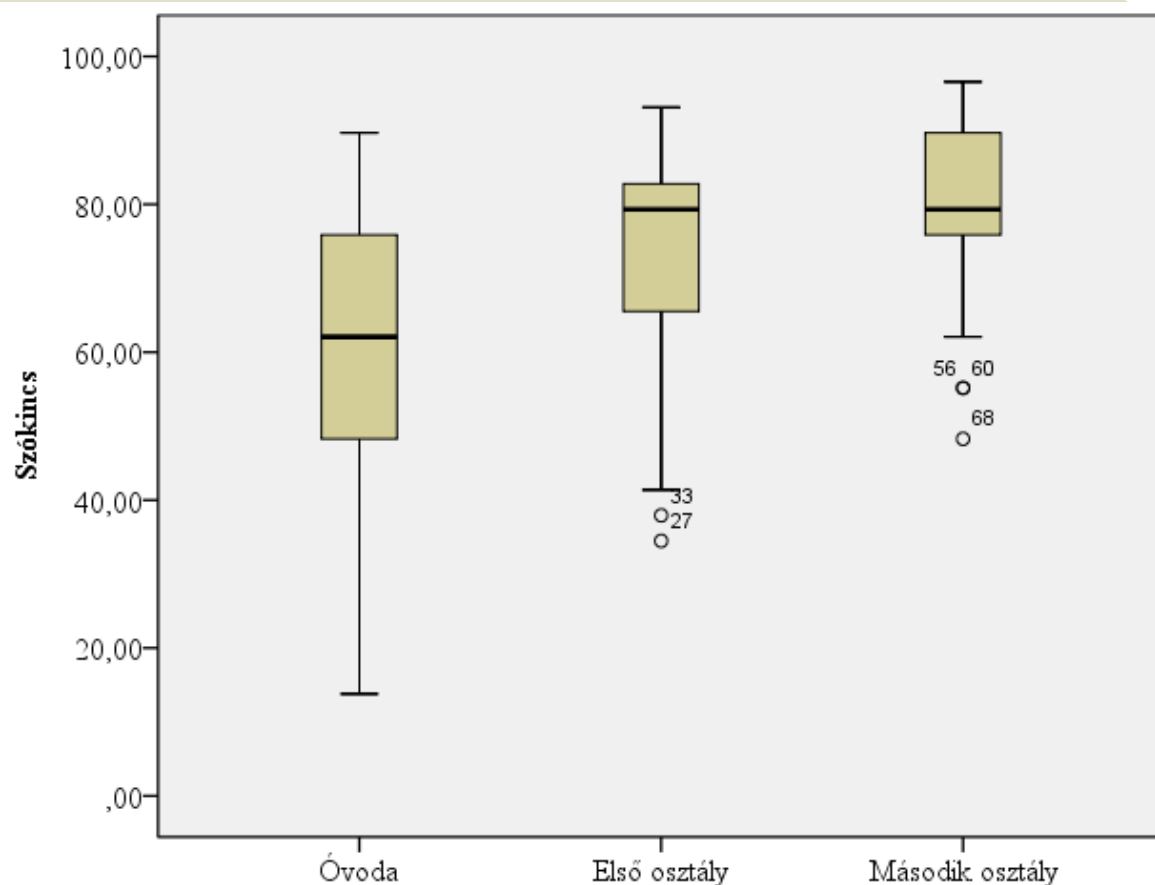

Óvodás – elsős $p=0,011$

Óvodás – másodikos $p<0,001$

Elsős – másodikos $p=0,007$

Eredmények – Szókincs

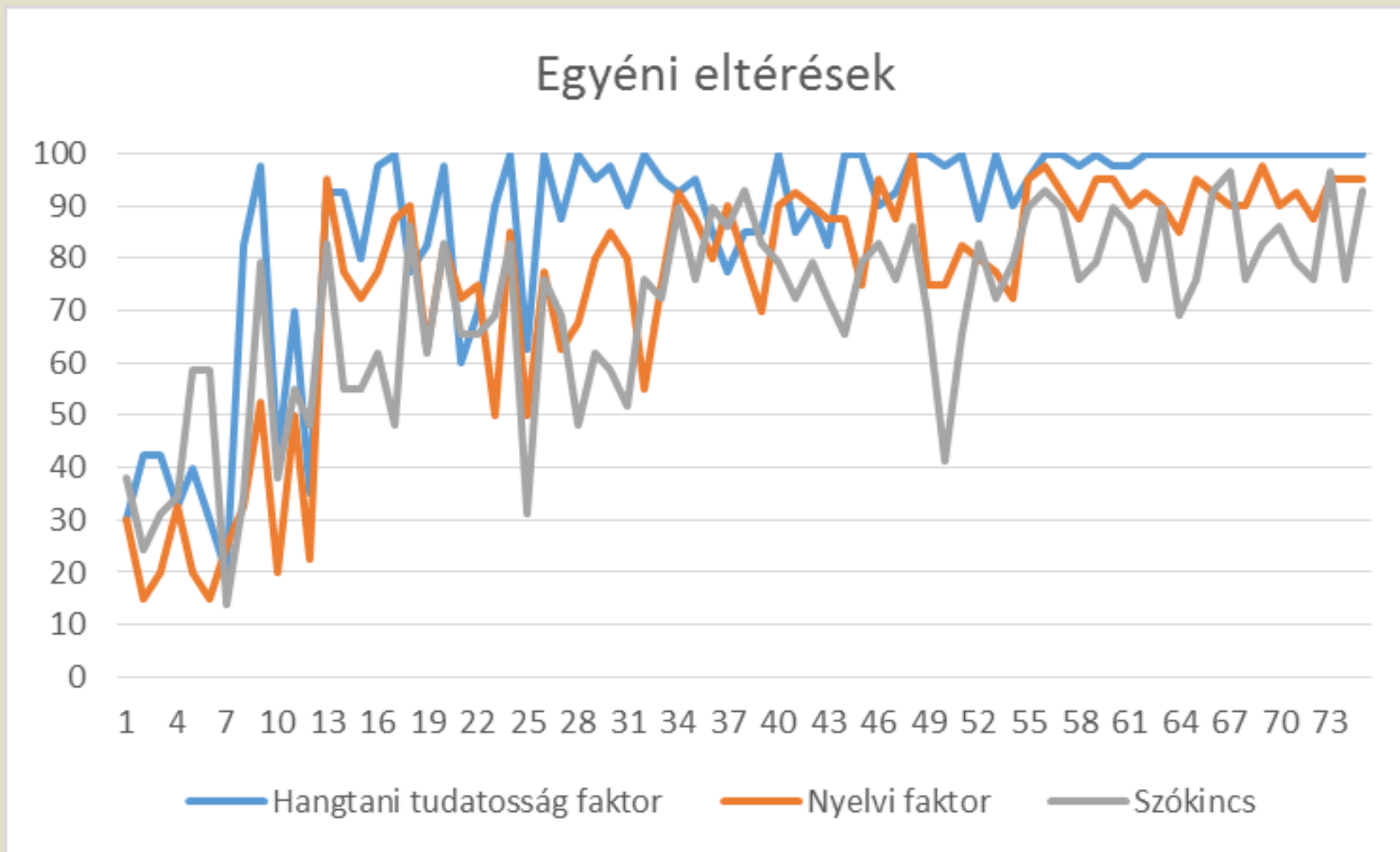
Óvodás – elsős $p=0,012$

Óvodás – másodikos $p<0,001$

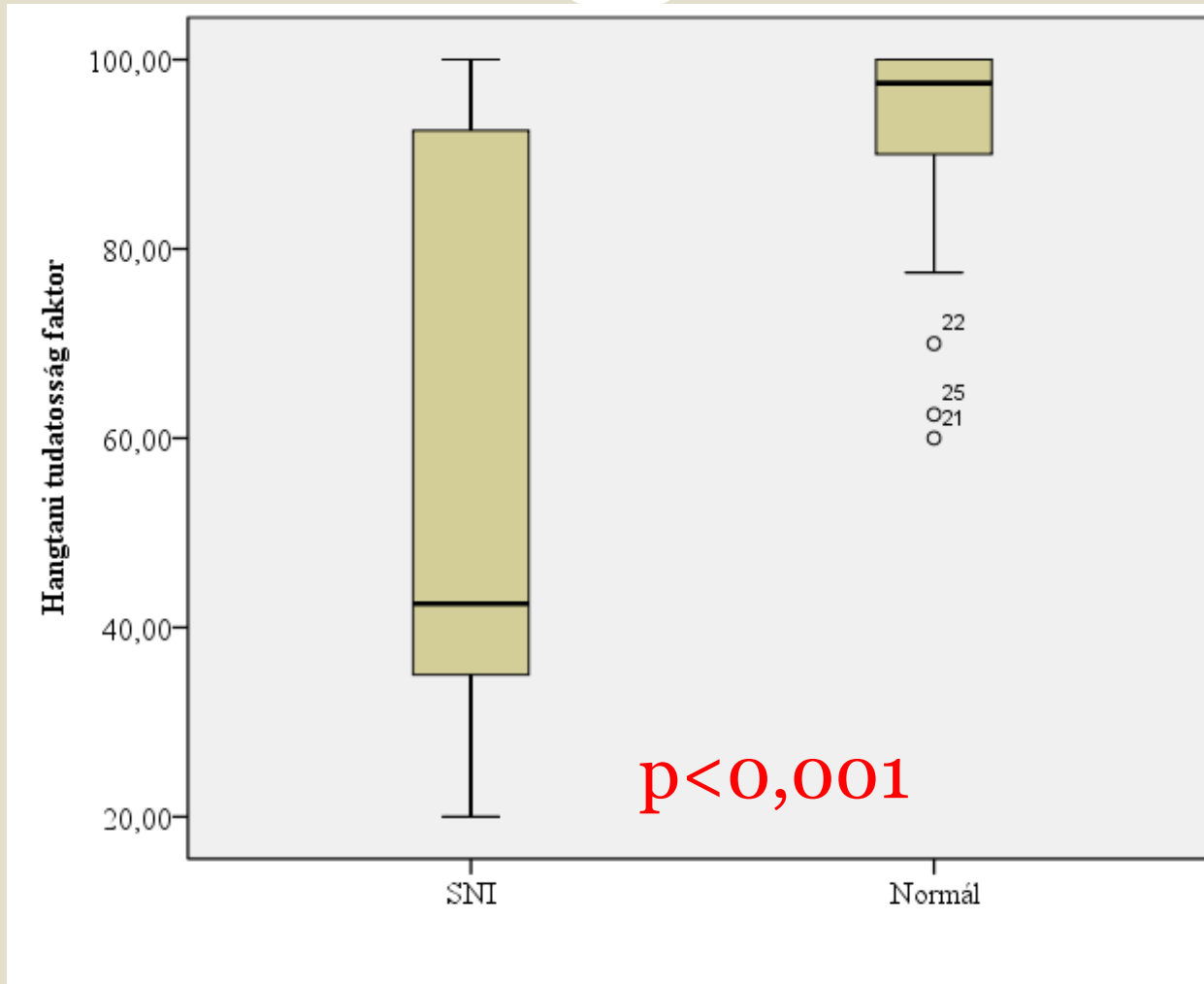
Elsős – másodikos $p=0,107$

Nincs eltérés az első osztályosok és a második osztályosok szókincsében.

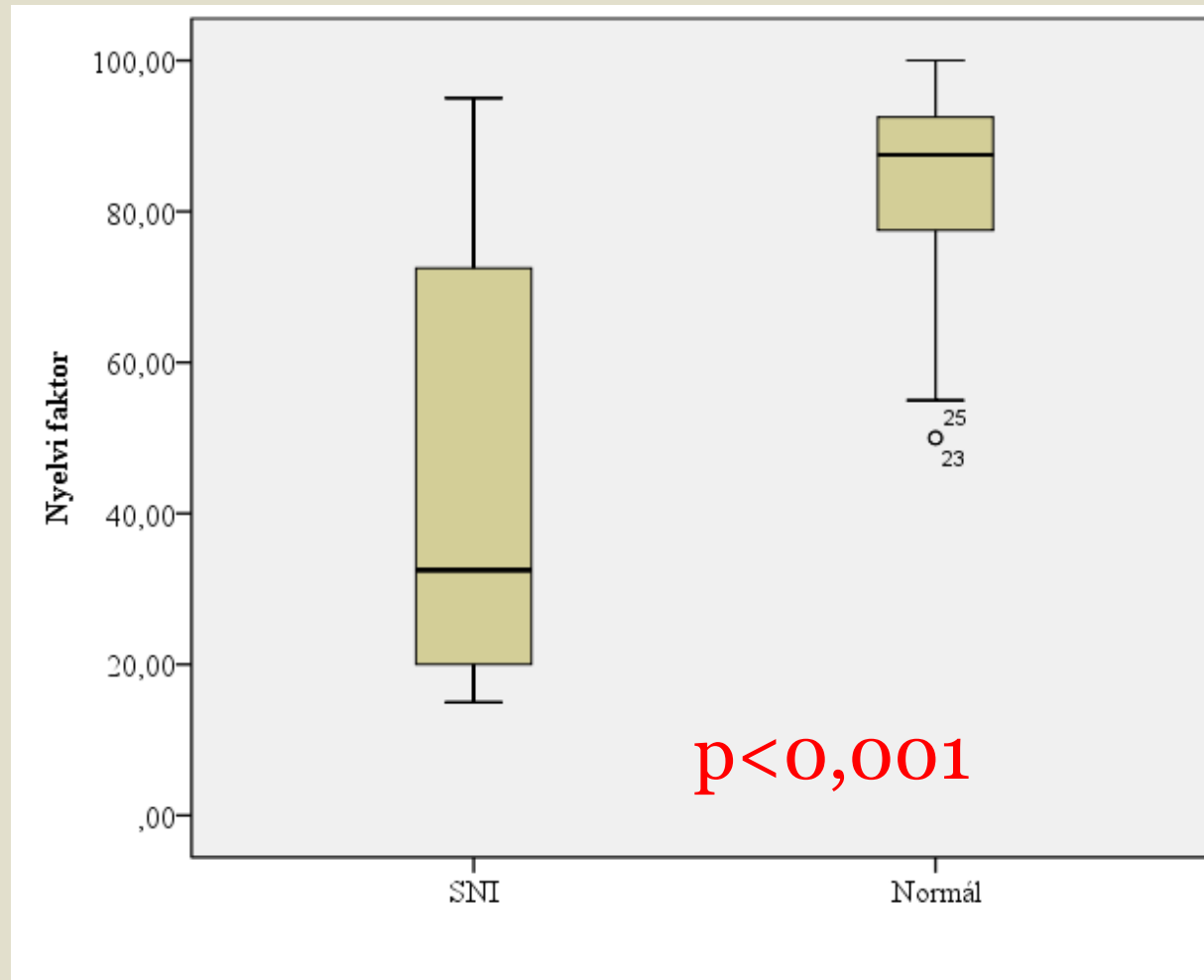
Eredmények (SNI)

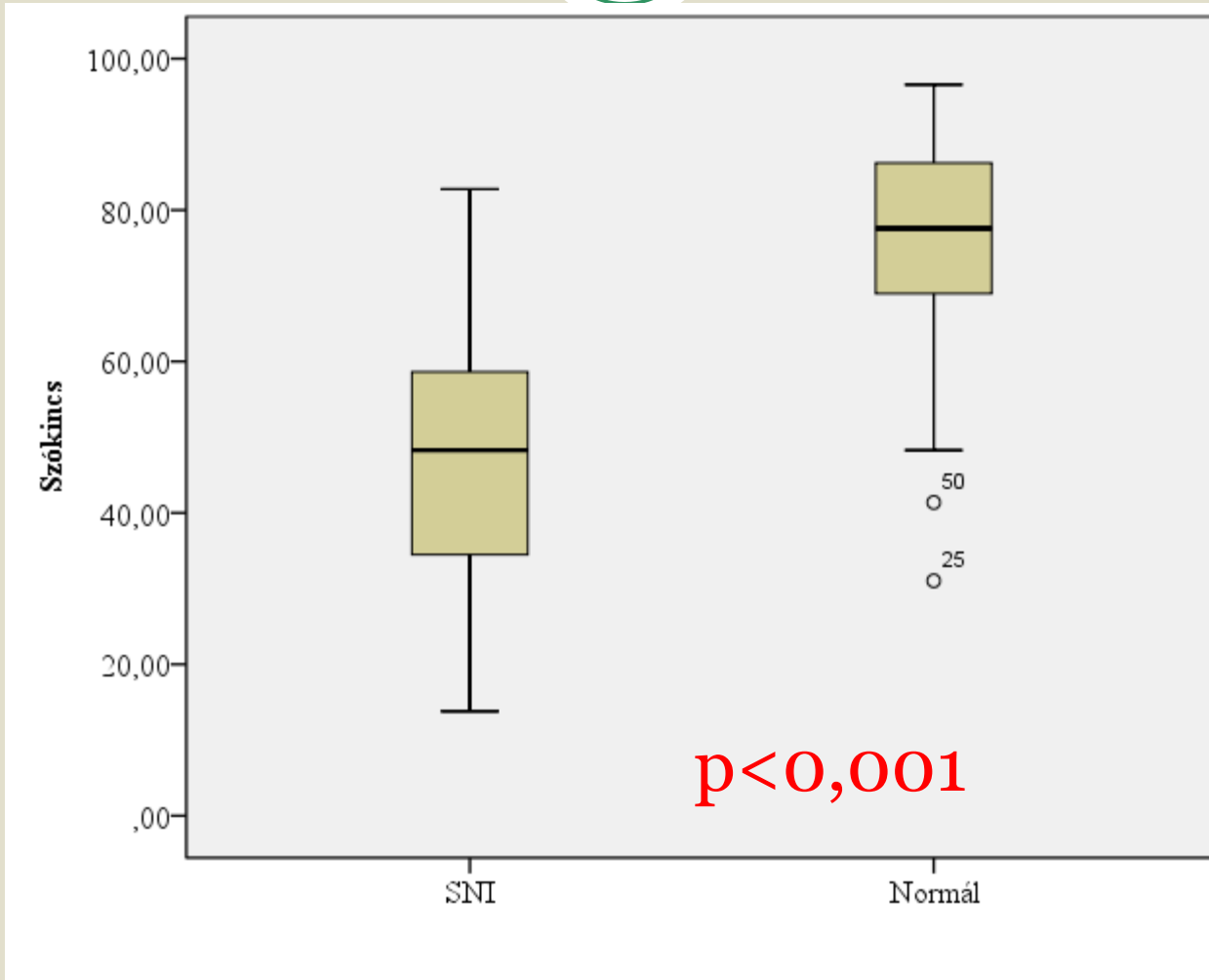
Eredmények – Hangtani tudatosság faktor

Eredmények – Nyelvi faktor

Eredmények – Szókincs

Következtetések

1. Szignifikáns eltérések óvodások, első osztályosok és második osztályosok között → kimutatható eltérés a szókincs és a nyelvi készségek között (kivéve: első és második osztályosok szókinccse).
2. A sajátos nevelési igényű gyermekek (F80, F81) eredményei minden korcsoportban gyengébbek az ép gyerekekhez képest → a beszéd fogyatékoság befolyásolja a hangtani tudatosság faktort, a nyelvi faktort, valamint a szókinccset → korai szűrés, fejlesztés! → hozzáférhető tesztek.

Köszönöm a figyelmet!

agnes-szabo@caesar.elte.hu

